

ZIDOV

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB, ILLICA BROJ 31 III. KAT.
RUKOPISI SE NE VRACAJU.

PREPLATA: GODIŠNJE K 240, POLUGOD. K 120, ČETVRTGOD
K 60, POJEDINI BROJ K 6.— IZLAZI SVAKOG PETKA.

Umjesto pozdrava

(K III. kongresu židovskih omladinaca Jugoslavije).

Kad čitamo pisanje naših omladinaca, nama se, na čas i po prvoj impresiji, čini da slušamo zatomljivanje nemira šumom riječi u mnogo varijacija.

No po strani od velikih riječi biva rad, naoko jednostavan. U njemu je nešto, što umiruje i što čini, da se i pored neopredijeljene riječi, vjeruje u punu iskrenost, naprežanja omladine za jasnim samopredjeljivanjem. Riječi naše omladine bile su isprva, nešto negativno: nezadovoljstvo s dojakošnjim i nezadovoljenost lične žedje za punočom sadržine sopstvene individualnosti. Te su se riječi činile pokadšto zamrštene: jedno grozničavo traženje, ne doduše ciljeva, jer ti su bili prilično izdjalani, ali puteva, kojima treba da se lično ulazi iz unutrašnje podvojenosti u skladnost nacijskoga života. Pomoću su se omladinski zadaci stali svajdati na jednostavne linije. Spoznao se, da se odjednom ne može iz svakoga pojedinca nekom univerzalnom nacijskom uzgajom izraditi savršen nosilac svih pozitivnih sadržina, koje nacijska cjelina u sebi nosi. Omladina nije izvela ni veći dio onoga, što je zasnovala u prvome zanosu, kad se opet, nakon dugog prekida i s novim čovječanskim i židovskim vidičima sastala, sva borbena, ponešto intranzigentna, uvjerenja u svome apstraktном idealizmu, da će ispravne, istinske smjernice trgnuti sa sobom svakoga omladinca i ostvariti zajednicu u svoj zamišljenoj idealnoj ljepoti. Zajednicu za se, čisto omladinsku, izvan organizacija i statuta, što no postoje, bez ičega, što bi bilo mehanično. Ona je postala skromnija u dobromu smislu riječi i tek treba da izbjegne opasnosti, da ne postane skromna u zahtjevima, koje je dužna da stavlja na se.

*

Mrzlovoljni kritičari rado su spremni da podcrtavaju nedostatke omladinskoga rada. Krivo čine, kao što krivo čine i oni omladinci, koji krivnju zbog tih nedostataka hoće da odvale na starije. Kritičari treba, prije svega, da uoče jedan neosporni fakt: da omladina ne tapka svojim koracicima na jednometu mjestu. Klikogod uspjesi, mjereni sa postavljenim zadacima, nijesu brojčano zamašni, o progresu u pogledu kvaliteta ne da se posumnjati. Imamo lijep broj omladinaca, koji se dragovoljno i predano podređuju zahtjevima, koje su sami sebi stavili. No jednako je neosporni fakt i to, da velikim dijelom omladine danas obladava jedna malaksalost, koja čini, da se umjesto žive

Zagreb, 10. augusta 1922.

Pozdravljajući srdačnim željama židovsku omladinu Jugoslavije, koja će za koji dan da se okupi u svome trećem kongresu, Radni Odbor Saveza Cijonista Jugoslavije s mnogo nade očekuje posjetke njezina vijećanja za židovski omladinski pokret u Jugoslaviji.

Veze srdaca, koje živo spajaju nas sa našom omladinom, a našu omladinu s nama, čine, da ne osjećamo nikakovih granica te bi stajale između nas i njih. Za cijelo: omladina je zvana da, ne zadovoljujući se utrtim stazama, očuva svaku organizaciju, pa i našu, od partiskog mehanizovanja. Da joj očuva značaj pokreta; znači: da uvijek s nova podržaje u njoj gibanje, koje joj daje život.

Ovaj zadatak omladinstva ne dopušta, da ono koraca svojim putevima, koji ne bi bili zajedno i naši. U jednometu narodu, koji se više no ikad zajednički, ujedinjujući sve sile, mora da napreže prema jasnim obnovnim ciljevima i da u ovaj čas trgne sa sobom i one, koji ne mogu da se snalaze u tempu obnovnog bivanja u židovstvu današnjice, neka bi svome narodu dali bar zadnju mrvu sačestvovanja u njegovu usudu, što je još mogu da nasmognu:

u tome narodu istorijska nužda časa gvozdenom prisilom traži opće sarađivanje.

Treba da se gradi! I dok omladina ima ne samo pravo, već i čudorednu dužnost, baviti se izgradnjom i usavršavanjem svoje sopstvenosti, kako bi je istinski dovela u sklad sa općim naprejanjem oko jednovitosti nacije, ona ne može da pusti s vida, da bi — najpače u nas — bila pogubna po opću stvar nastra-

nost, kad bi izvjesne dužnosti otklonila kao neomladinske sve dotle, dok je omladina mal ne jedina, koja, u nas, s istinskom predanosti može da ih vrši onake, kako one imaju da se vrše bez opasnosti, da njihovo vršenje zavisi o slučajnostima časovitih raspoloženja i ciemernih posuda:

naime tako, da te dužnosti budu izliv organski prema ciljevima udešenoga htjenja; život, koji ulazi u svaki čin i svaku djelu; kategorički imperativ istinstva u nama; saglasnost riječi i čina.

Ako omladina može da se tuži na nedovoljno razumijevanje sa strane starijih, što počesto nestaću saučestvovanja hoće da nadomeštaju autoritetstvom, kojemu nedostaje unutarnja opravdanost uslijed nestaćice »autoritativne« sadržine — ona mora odakle da crpe nauku:

da je njezin poziv obrazovati iz svoje sredine naraštaje, kojih riječ će da važi po rezonanciji imutrašnjeg proživljavanja, koja panočom ozvanja u njoj — i

da će nestaćica respekta, koji omladina ima pravo da traži, postojati sve dotle, dok omladina u živu radu ne odmakne snažnim zahvatom gipkih koraka daleko napred ispred sredine, koja joj je, u židovskome pogledu, dala tako malo putne zaire na tegobnu putu u živo, čovječki čudoredno, punokrvno židovstvo.

Ovo imadosmo da kažemo svojoj omladini mjesto pozdrava.

Ona će da osjeti, pored ljubavi koja nam je zadala naše riječi, u njima i tešku brigu oko okupljanja sila našega naroda u času, kad je u pitanju njegova budućnost više no ikad!

Radni Odbor
Saveza Cijonista Jugoslavije.

zajedinske veze s naporom podržava tek tehnički-organizaciona, a i njoj ne uspijeva uvijek, da bar sprječi otpad od čistote težnja, koje imaju da ujedinjuju našu omladinu; treba da se spomenemo same nekih ružnih pojava u športskim krugovima omladine. Svaljivati krivnju na starije znači krivo shvatiti naziv omladine. Ona je ranije, u prvome deceniju cijonističkoga pokreta, bila pokretni faktor u njemu. Ona je i sad zvana da prednjači, da se bori protiv tromosti, da osvaja. Bilo bi protuprirodno, kad bi ona čekala na impulse i tužila se na to, da ili ne dobiva. Istina: ona ima pravo tražiti, da ne ostane prepuštena sama sebi. Izmedju nje i starijih ne može da bude ograda. Organiske veze ne smiju se raskidati. Ali ona sama treba da ne pušta ni časom s vida, te je sastavni dio, i to veoma bitni dio obnovnog pokreta našega naroda i da

uzme učešća u svim akcijama, koje moraju da se preduzimaju u cilju ostvarivanja planova cijonističke organizacije. Ako išto, i to je omladinski zadatak.

U radu naše omladine i u njezinim izjavama jasno se navješta taj »povratak u cijonizam«. Ona, razumije se, nikad i nije bila drugo no cijonistička, bezuslovno potpuno cijonistička. Htjela je tek da nalogi univerzalnost svoga svijesnoga židovstva. Ali prema tome baš ona je istinski cijonistička. Cijonizam je pionirstvo svijesnoga židovstva. On sam ide za tim, da obuhvaća i spremi za obnovno djelo svakoga Židova, i po žrtvama, što ih daje i po unutrašnjoj obnovi njegovoj. U cijonizmu omladina, stvarajući svoju zajednicu zbiljsko mladih, ima da bude na bračniku socijalno-čudorednih zahtjeva ideje, funkcija životne sile u tehniči organizacije, kader, iz kojega se rekrutuju oni,

koji se potpunoma predavaju svojim idealima.

Ona ima pravo, da zauzima kritični stav prema svemu, što u židovstvu biva. Njezina je organska funkcija i dalje i uvek odredjena njezinim apsolutnijim, beskompromisnim stavom prema idealima u njihovu praktičnome provadjanju. Nezadovoljstvo omladine s toga je gledišta dragocjen stvaralački faktor: negativni stav protiv socijalno-etskih negativnosti oportunitizma.

Ali kao saradnik omladina će najbolje izvršivati tu svoju funkciju. Ne sa visokog pjestala, već ulazeći u redove radnika; namičući sva sredstva koja trebaju njezinu narodu; podredujući se zadacima časa potpuno. Njezina će riječ važiti to više, što više predanosti bude dala obnovi svoga naroda. I to više ona će smjeti i moći da traži, da se vodi računa o postulatu za čistim ostvarivanjem idealnih konceptacija. Jer to ostvarivanje stoji do veličine spremnosti na žrtve.

Problemi obnove galutskoga židovstva*

I.

Židovski narod živi već tisuće godina u galutu, bez domovinske grude, rasijan po stranome svijetu. Ovo je progonstvo katastrofa i samo po sebi, jer je narodu uzeta zemlja i po različnim izravnim i neizravnim posljedicama: neprijateljstvu tudijske okoline, progonima, nezdravome razvijanju, neproduktivnosti i kržljavosti cijelog života. Životna je snaga židovskoga naroda toliko golema, te narodni organizam nije nestao u tome stadiju neprekidnih nesreća. Životni je nagon židovstva uzrokovao pojave, koje su bile potrebne za održanje naroda, ma da su mu krajnje bogatstvo životnoga izričaja. Židovstvo se nije moglo uzdržati

*) Donosimo ove članke iz krugova omladine povodom III. omladinskog konгресa.

cjelovito, pa se održalo jednostrano za-kržljalo. Židovski narod nije mogao da živi normalno, to jest, da svaka sitnica svakidašnjega života bude narodnom vrednotom sama po sebi bez posebnoga isticanja, pa je morao i da se zadovolji nekim vrstama životnih mogućnosti i da svakoj sitnici, što je bila u tome krugu njegova života, dade židovsko ime, ne bi li je tako učinio židovskom, ne bi li tako sred galuta imao naknadu pravoga, bogatog i punog, narodnoga života.

*

Uopće je oznaka progonstva i rasijanosti u tudijski posve jednostrano isticanje nekih vrednota i posve jednostran način života. Gdje toga nema, brzo nestaje narodnih veza, pojedinci se za narod izgube. Ta je jednostranost svih proganjenih naroda i rasijanih narodnih dijelova bila potrebna osobito zbog toga, što do nedavna ne bijaše narodne svijesti, koja izravno veže pojedince bez posredništva uniformiranih oblika i stege jednakih životnih prilika. Zato se svi proganjeni narodi i narodni dijelovi razvijaju posve jednostrano prema onome stanju, u kojem se rasijaše, — ili nestaju. Misimo živi. Zato smo bili i još smo jednostrani.

*

U židovskom se narodu oduvijek bore dvije struje, tjelesno svjetovna i duševna (ne duhovna!). U najodlučnije doba naše povijesti, gdje se borilo o život židovstva, prevladala je u narodu duševna struja. Možda to bijaše samo slučaj, možda bi iza kratke premoći duševnoga naziranja opet zavladalo fizičko-realno shvatanje. To bi se bilo moglo dogoditi, da je narod ostao na svojoj grudi, gdje bi ovo svjetovno naziranje imalo mogućnost života i borbe protiv jednostrane duševnosti. Pa i ako ta duševnost izvire iz vječnoga bića židovstva, ipak mu do onda nije bila jedino ispoljenje i potpuna oznaka, nego bijaše jedna strana njegova bića, kojoj se cijelo vrijeme

njegova života protivila svjetovna struja. Da je dakle njegov vanjski, animalni život bio i dalje prirodan, da je obuhvatao sve vrste privrede, morala bi da nastane neka rezultanta protivnih sila. No u galutu je moralno da dodje do jednostranoga isticanja duševnosti, jer je ona pred pravim početkom sadašnjega galuta bila zavladala, pa je time postala temeljem cijelog daljeg života i razvitka. Ta u dugim borbama izginu najzdraviji narodni dio, koji bi se bio mogao da bori protiv pretjeranosti duševnoga naziranja. Što ostade, ne imadjaše mnogo razumijevanja tjelesne realnosti. Smijemo pače reći, da se i ona snaga, što bi u normalnou životu bila protuteža duševnosti, u galutu borila za nju, jer je zaista samo jednostranoču bio narodni bitak omogućen.

Ta je jednostranost dvostruka, jer su joj i uzroci dvostruki. Jedan je uzrok vanjski. To je ograničenje lične, vjerske i gradjanske slobode zbog mržnje i prezira stranih naroda. Posljedica je prisilna jednostranost zvanja. Ova su mešetarska zvanja tako savršeno otigrnula masu židovskoga naroda od zemlje, te njegov unutarnji život i nije mogao da bude zemaljski. Mjesto vanjskoga svijeta, gdje bijaše prezren nifiković, vezan neprijateljskim zakonima, morao je da izgradi tjelesni svijet pojmove, gdje je bio vezan samo zakonima logike i etike. Drugi je uzrok u samome židovskome narodu: On je i htio da izgradi posebni, svoj svijet, da se ne bi izgubio medju narodima. Na početku galuta bijaše jednostrano duševan. I zato je birao službe, — koje nijesu bile vezane o tjelesne sposobnosti, o zemlji ili o organizam naroda, u kojem je živio. Tako se ova dva faktora pomažu. Gdje Židovi još i nijesu bili jednostrano duševni, gdje su još imali zdrav životni osjećaj, ondje im neprijatelj zakonima brani zdrav život. Gdje bi opet i mogli da slobodno izabiru zvanja, da slobodno uđese sav život, oni su jednostrani, te se ne koriste raznolikošću životnih moguć-

Feuilleton

JEZIČNI ODNOŠAJI IZMEDU JEVREJA I STARIH GRKA.

Piše: dr. M. Margel (Zagreb.)

(Nastavak.)

Držalo se, da se u grčkom kultu da-
du dokazati isključivo utjecaji Feničana. No to je mišljenje sve više uzdrmano, jer pored čisto mitskih pojava feničke mitologije nailazimo kod starih Grka na kultske oblike, koji su preuzeti iz jevrejskoga bogoslužja. Brojni pokušaji, da se homerski »neós« (hram) protumači iz grčkoga, pokazaše jasno, da taj put nikako ne vodi cilju. Ta već sam Hoffmann (Geschichte der griechischen Sprache, Leipzig 1911., I. str. 15.) priznaje, da to nije grčka riječ, no ne može da joj ustanovi podrijetla. Nema nikakove sumnje, da se u tom nazivu za hram krije jevrejska riječ »nave« (por. naročito II. Mojs. 15, 13; Jerem. 10, 25). Jevrejski je hram s oznamom »nave« značio »stan« božji (por. I. kralj. 8, 27 i sl.). Istočni kultski pojam preuzele su Grci od Jevreja; isto tako čini se, da je naziv »bomós« za »žrtvenik« preuzet iz jevrejskoga »bama« (por. II. kralj. 23, 15). Žrtveno og-

njište, što je služilo za kult heroja i mrvaca, zvalo se »eshara« (εσχάρα). Ta riječ, koju je i sam H. Lewy (na pom. mij. str. 68. i sl.) posvema krivo shvatio, nije ni arapska ni fenička, već jevrejska riječ »azkara« (אַזְקָרָה), što znači »na uspomenu« (por. III. Mojs. 2, 29 i češće), ili

se u tom možda već krije riječ »hazkara« (por. Talm. bab. Nedarim 7 b, Šulhan aruh Orah Hajim, § 621., odsjek 6.), koja se uobičajila u pobiblijskoj jevrejskoj kao naziv za zadušnice, a znači »uspomena«. Štošta nas upućuje na to, da su nekoć u staroj Grčkoj pored feničkih religioznih himna bile rasprostranjene i takove jevrejske himne. Slavni je pokojni semitolog D. H. Müller otkrio, da strofa i antistrofa, što su ih upotrebjavali grčki tragici u svojim korovima, i ritmički i sintaktički, a i misaono podsjećaju na besjede jevrejskih proroka. Bit će, da su stari Grci s feničkim i jevrejskim religioznim kultima prenijeli korove i izmjenične pjesme (por. D. H. Müller, Die Propheten, Wien 1896., I. str. 220, 243.).

Aleksandrov je pobijenosni pohod Azijom bio udario temelj obogaćenju jevrejskoga jezika grčkim duhom i grčkim tudijskim. Dok su dotada, t. j. do 4. vije-

ka pr. Kr., grč. jezik i grčka književnost bili pod utjecajem Feničana i Jevreja, stala je sada jevrejsina u sebe poprimati i hebraizovati grčke elemente. No upravo je posredovanjem grčkoga jezika potrajan i dalje utjecaj jevrejskoga jezičnog duha na grčki jezik. Ne samo u Aleksandriji, već i u Judeji približio se grčki jezik svojim blještavim sjajem toliko židovstvu, te je ovo moralno očekivati, da će nestati u helenizmu. Uz jevrejstinu, koja se u Palestini gajila i njegovala, valjalo je i grčkom jeziku u svemu omogućivati opstanak. Grčki je jezik nastojao da s grčkim znanjem i mišljenjem prodre u sve kutice židovskoga života. Neosporna je naime činjenica, da su palestinski Židovi bili prvi, koji su priredili grčki prijevod petoknjižja, takozvanu Septuagintu, da pokažu Grcima izvor mudrosti jevrejskoga naroda, te ih prinude na poštovanje pred židovskim mišljenjem. Tim su prijevodom veoma mnogi biblijski izrazi (hebreizam) znatno utjecali na grčki jezik. Mnoge su grčke riječi tek putem jezika Septuaginte zabiljele svoje etske pojmove i značenja, što ih inače nijesu poznavale. U duhu grčke ljepote unio je jevrejski jezik etske elemente (por. Z. Frankel, Vorstudien zu der Septuaginta, Leipzig 1841., str. 8. i sl.;

nosti. Ovako nastaju dvije pojave jednostranosti: pretjerana duševnost i nezdrava dioba zvanja.

*

Koliko je god ta jednostranost bila potrebna, da se održi narod u doba, gdje ne bijaše narodne svijesti, toliko je štetna, jer ništi ličnu i narodnu harmoniju, jer se zbog nje razvijao i razvija židovski organizam posve anormalno, te je pretjerana duševnost postajala sve snažnijom, značajnjom i opasnijom, pa se njo me židovstvo sačuvalo jednostrano, zakržljalo. Za to se gdjekad budi u naroda ma i nejasan tjelesno-životni osjećaj. Pokazuje se u različnim oblicima. I u onih 300 rabina, što 1211. zbog progona idu iz Francuske u Palestinu i u Baalšemovih hasidim. Čim je pojavom moderne narodne svijesti zaista nastala mogućnost, da se židovstvo stane normalno razvijati, nestaje pomalo jednostranosti ili se barem radja nastojanje, da je se riješi. Židovi upijaju zapadnu civilizaciju, nastaje moderna kolonizacija Palestine, diferencijacija zvanja, širenje športa i gimnastike medju Židovima i drugo. Ovo nastojanje normalizacije vanjskoga, animalnoga života, prihvaćanjem svih zvanja, a unutarnjega života upijanjem novih vrednota i stvaranjem nove životne orijentacije zovemo obnovom židovstva. Uporedo s novim izborom zvanja treba da nastane nova životna orijentacija, što se ne će zatvarati pred svjetom i pred realnosti, nego će u njoj biti pored duševnih i svjetovno tjelesni elementi. Mora da bude židovska, izgradjena na predanim židovskim vrednotama. Obnovom se židovstvo ne smije krenjiti, nego razviti. Obnova židovstva traži razvijanje svih sposobnosti židovskoga naroda i židovskih pojedinaca, bile one po dosadašnjemu mišljenju židovske ili općeno ljudske.

II.

Putovi su obnove određeni sadašnjim stanjem židovskoga naroda. I kod najpovršnjeg se promatranja pokazuje raz-

lika istočnoga i zapadnoga židovstva. Treba da je ovdje razmotrimo, e da bismo mogli razumjeti i razliku obnovnoga rada.

Emancipacija je zapadnim Židovima dala mogućnost slobodnoga izbora službe i načina života. Zapadno židovstvo nije moglo da se riješi tisućljetne baštine pa da se okoristi slobodom. Ostade po zvanjima i dalje jednostrano, duševno i mjesatarsko, nezdravo. No dok je u istočnih Židova sačuvan i židovski sadržaj, koji opravdava dosadašnju jednostranost zvanja, u nas se židovski život izgubio. U istočnih je Židova u vanjskome getu poseban židovski život. U nas ostade samo pusta getska jednostranost neproduktivnih zvanja. Mladi istočno-židovski naraštaj prima svu tisućljetu baštinu: nama namriješe ljušku, pošto su jezgru odbacili. No zato je orientacija istočnik: Židova jednostrano duševna bez razumijevanja tjelesnoga životnoga osjećaja, dok je zapadno židovstvo i pored jednostranosti zvanja naučilo u evropskih naroda cijeniti tjelesni osjećaj. Ovdje treba oštroslijeliti životnu orijentaciju i životni sadržaj, u kojem se životno naziranje može da ispolji. Zapadno je židovstvo po životnome naziranju bliže obnovi od istočnoga židovstva, no beskrajno je od nje daleko po mogućnostima sadržajno-židovskoga života.

*

Zato su i putovi obnove u jednih i u drugih različni. Istočno židovstvo treba da diferencira zvanja i da se otrese pretjerane duševnosti sticanjem fizičkoga osjećaja, no da kod toga ne izgubi židovski život. Zapadno židovstvo treba da diferencira zvanja — i da kod toga stekne židovski život.

Zajedničko je dakle pitanje diferencijacije zvanja, gdje nam treba nastojati, da se zaista primimo svih vrsta privrede, da se sve tjelesne i duševne sposobnosti jednak razvijaju i upotrijebe. Istočno židovstvo imade još da se riješi talitalmudske atmosfere, da stekne zdrav, pri-

Robert Helbing, Grammatik der Septuaginta, Göttingen 1907., str. 49., 123., 128.). Septuaginta je aleksandrijskim filozom pružala raznovrsne jevrejske načine izražavanja, što su ih oni upotrebljavali u sholijama k grčkim pjesnicima i prozaicima. Već najstarija židovska Sibila prigovara sredinom drugoga pretkršćanskoga vijeka djelima Homerom, što su iz mojsijevske književnosti preuzele riječi i stihove. Ova tvrdnja, koju su klasički filozofi sadašnjosti shvatili kao obrambeno sredstvo i židovstva i kršćanstva protiv poganstva i prema tome je prikazali kao izmišljotinu, ne da se lako zabaciti. Aristarh, koji je u prvoj polovici drugoga pretkršćanskoga vijeka Ilijadu i Odiseju obzirom na tekst kritički ispitao, skupio i preradio, imao je pred sobom septuagintu (por. moj članak »Homer« u Ozar Yisrael, Newyork 1910., sv. IV., str. 161.—162.). Brojne izraze u djelima Homerom, koji se kose s duhom grčkoga jezika, pa ih svinovojek i istraživaoci Homera smatraju umecima, povadio je Aristarh iz septuaginte. Vidimo, kako je duboko prodro utjecaj jevrejskoga jezičnog duha u grčki kulturni život. Nadalje sam u svom pomenutom članku o Homeru mogao ustanoviti

činjenicu, da je u doba drugoga hrama u Palestini bila poznata i marljivo čitana jevrejska preradba Homerovih djela »Sifre Homeros« (por. Jadajim IV., § 6.). Prema tome se dade lako shvatiti, da su tim jevrejskim Homerom prodrii mnogi grčki izrazi u jevrejski jezik. Tako nalazimo u knjizi »Kohelet« prilično mnoštvo grecizama, na koje su upozoravali različni istraživaoci biblije (por. Graetz, Kohelet, Leipzig 1871., str. 179.—184.). Tolike se apokrifne knjige, naročito »Mudrost Salomonova« (Sofia Salomon), često smatraju grčkim izvornicima, jer se u njima našlo grecizma. A ovo bijaše što više stapanje helenske ljepote s jevrejskim etosom, uzrokovano prijevodima grčkih književnih proizvoda na jevrejski jezik. U drugoj trećini drugoga pretkršćanskoga vijeka bijaše utjecaj grčke kulture u Judeji već tako jak, da su se mnogi Židovi okupili u zasebnu stranku i nazvali se Helenima. Ti su pogrci zamijenili svoja jevrejska imena čisto grčkim imenima, što su ih osobitom ljubavi uzimali iz kruga olimpskih stanovnika. Stari »pojni svitak« (Megilat Taanit) prikazuje gotovo nepričnim načinom ponašanje judejskih pogrka, koji su se stidjeli svoga jevrejskoga

rodan pogled na svijet. Mi opet moramo da iz davnih židovskih djela, iz biblije, mišne, talmuda i midraša upoznamo pređašni originalni židovski život, da ga rabinom i kasnijom književnosti, gdje se odražuje utjecaj Evrope, svežemo sa sadašnjosti i da na tome temelju izgradimo novi, moderni život, židovsku budućnost.

Zagreb, 9. VII. 1922.

Cvi Rothmüller.

Omladina i Keren Hajesod

Kad gledamo današnje stanje cijoničkog pokreta t. j. množinu njegovih pristaša, tempo židovske palestinske kolonizacije i prihode Narodnog Fonda, pa kad sve to isporedimo sa stanjem pred ratom, onda nam se čini, da nas desetci godina od tog vremena dijele. Prenda smo mi omladinci u velikom svom dijelu tek za rata duševno dozrijevali i snagom svojih mladih duša primali cijonsku ideju, možemo ipak kazati gornje riječi, jer brodeći s tom idejom u budućnost ipak i unatrag gledamo cio njezin razvoj. Vidimo, kažem, pred sobom tu golemu ekspanziju. Prije oktobarske revolucije 1917. god. broj je organizovanih cijonista Rusije tolik, kao što i broj šekela za 11. kongres. A Rusija je izgubila Poljskom trećinu svoga židovstva. Židovski narod ekonomski strada, troši milijune za spas istočnog svog dijela, a ipak se imetak Keren Kajemet podvostručuje. Što više, realna politika, što se odvraćaše od naše »utopije«, nalazi vrijednim, da s ovom utopijom računa kao s realno političkim faktorom. Cijonizam iz mlađačke dobe ulazi u muževnu. Iza niza političkih uspjeha bi napokon mandatom engleske države nad Palestinom sankcijonisana cijonistička organizacija kao nosilac i izvršitelj obnove židovske narodne domaje.

Ovo je posljednji realan uspjeh, ali je njime konkretno malo dano. Ako bismo djelo svoje obnove isporedili slikom, onda je ovo okvir, u koji treba tek smjestiti sliku. To drugim riječima znači, da treba

podrijetla, ukinuti židovsko bogoštovlje i htjeli, da ga zamijene grčkim. Samo je sobom razumljivo, da su ti izdajice vlastitoga naroda, koji su obožavali olimpskoga Zevsa i uklonili židovske navike i običaje te htjeli da istrijebe jevrejski jezik, svalili veliku nevolju na cjelokupni narod. Neprijatelju svake pravednosti ostaviše pogrci slobodne ruke svojim klevetničkim držanjem ističući, kako su jedino oni vjerni Grci, a oni Židovi, koji ne napustiše židovstva ni jevrejskoga jezika, da su izdajice Antijoha IV. Vjerni Židovi, koji su u očuvanju svoga jevrejskoga narodnog jezika nazrijevali održanje svoga vlastitoga naroda, bijahu primorani da ova asimilatorska nastojanja židovskih pogrka pobiju prije svega jednim bezazlenim sredstvom. Nijesu naime tadašnji Jevreji prezirali i omalovažavali grčki jezik ni smisao ljepote. »Ljepota Jafetova neka obitava u čadorima Semovim« (Talm. bab. Megila 9 b) — bijaše već u trećem pretkršćanskom vijeku lozinka jevrejskoga naroda. Ovo jasno dokazuje, da nije bilo ogradijanja od grčkoga jezika, najljepšega medju jezicima jafetovskim.

(Nastaviti će se.)

raditi dalje, ne kao dosad, nego intenzivnije, možda drugim sredstvima, ali sve udilj k istom cilju. To je eto ono najvažnije, najodsudnije pitanje za cij židovski narod i za njegovu omladinu, da li još uvijek isto tako gleda k cilju, neovisno od toga, jesu li izvanji uvjeti ma kako povoljni ili nepovoljni. Ne treba se dati zvesti političkom konstelacijom, jer sudbina židovskoga naroda leži samo u njegovoj ruci. Što bi nam koristila država, što javno-pravna domaja, ako bismo se počazali kao jedno, za život nesposobno koljeno. Ideju obnove, koja je pobijedila, treba privesti djelom u život, a zataji li kod toga naša snaga i naša požrtvovnost, tad će se, govoreći Ruppiniom, Balfourova deklaracija i sanremski zaključak za nas iz blagoslova pretvoriti u prokletstvo.

Jedno je jasno: hoćemo li obnovu, to jest rješenje židovskog ekonomskog i kulturnog pitanja, tad treba za židovski narod stvoriti domaju tako, da se jedan njegov dio — i to ne malen — Što prije naseli u Palestini. Židovskoj omladini danas je Palestina bliža no ikada prije. **Najbolji njezin dio već se svezao s njom i s novim životom, drugi se dio spremi.** Ali za svu masu židovske omladine nije u dogledno vrijeme moguće da onamo podje. Upravo ovdje, gdje dolazi u koliziju najčišći politički cilj naroda kao cjeline sa moralnom zadaćom pojedinca, treba da taj pojedinac očuva čvrstoću duše. Nije dakle sofisterija ako se kaže, da ne može biti zadaća za svakog Židova da podje u Erec-Jisrael, barem u dogledno vrijeme ne. Mnogome će biti zadaćom, a to zahtjeva narod, da ostane gdje jest i da onđe posluži svom narodu. Dakle, konkretna zadaća naroda u budućnosti ne će u podsta slučajeva moći da bude konkretnom zadaćom pojedinca u sadašnjosti. Kome je to jasno, taj će i shvatiti svoju dužnost. Čut će kad ga njegov narod zove i ispunit će poziv bez razmišljavanja.

Takav jest poziv i poziv na obnovu. Na obnovu jednog naroda, kakve ne poznava istorija. Kulturnu i ekonomsku, a ekonomsku prije svega u doba ekonomskog ruina onih narodnih masa, koje su tako reći prije same nosile ideju svoje obnove. Zbog svega toga obnova je danas prije svega ekonomsko pitanje, pitanje ekonomskih snaga cijonističke organizacije. I udovoljenje ovom pitanju stavlja u pozadinu sve ono, što se je dosada učinilo. **Keren Hajesod kao nosilac i simbol obnovnog rada životna je knjiga današnje židovske generacije. U njoj će se napisati njen život ili njena smrt.** Neka se ovo ne shvati tako, da galutska sredstva svojom apsolutnom vrijednošću odlučuju. Ona su tek energija tisuća, milijuna Židova iz Galuta, koju će zasad i u prvo vrijeme ona šaćica palestinskih pionira pretvarati u jednu drugu energiju, višu, silniju i jaču od galutske, da je spuste u onu žednu zemlju, iz koje će nići život. A život onaj dat će energiju života onima u galutu. I tako su one obe vezane, te energije života, i usahne li vrlo jedne, presahla je i druga.

Razumije li ovo židovska omladina u galutu? Evo joj polja širokog rada za narod i za sebe. I zadaća njena ovdje je jasna.

Omladina kao takova ne ima sredstava, a ako ih ima, onda su male, da bi bitno mogla utjecati na ekonomski pro-

gres Keren Hajesoda. Ako uzmognе, ona će i ovdje učiniti svoju dužnost i dati ta sredstva bezuvjetno u potpunom uvjerenju, da je dala sve, što je mogla. Ali ona ne smije nikada pomisliti, da je time dala sve. Ovo je tek jedan od postulata njenog učestvovanja za osnovni fond narodne obnove.

Drugi je postulat njenog rada ovdje, da na svakom koraku i u svakom krugu misli, govori i podstrekava na dužnost Keren Hajesoda. Ovo pogotovo danas, kad u odsudnom času imade toliko Židova, a i nazovicjonista, koji još svoga maasera nijesu dali. Doskora sastat će se cijonistička konferencija, da opet medju njim dade budžet za jednu godinu rada, a da možda onome od godine prije ni udovoljeno nije. Poradite omladinci svim marom, e da se rad obnove naše ne bi produljivao od godine do godine, već da bi se na dugo moglo operirati i sa realnosti i sa ciframa.

Keren Hajesod nije običan instrumenat finansija; on nosi u sebi princip socijalne obnove. A i ova obnova je težnja omladinstva. Jer Palestina bit će samo onda židovska domaja, ako bude narodom u radu osvojena i socijalno prožeta. Najbolji dio židovske omladine moći će se vezati radom uz grudu zemlje. Možda bi se tome našla i druga sredstva, ali ona ne bi pitala kako se veže. A šta bi ona koristila, ako bismo imali demaju, ne za se, nego za svoju taštinu, samoljublje, težnju za slavom, za svoju trgovinu i za svoj život bez Boga, koga bismo ostavili. Što bi nam koristila zemlja nade, ako bismo se u njoj našli isti kao i prije što smo bili. Neka se zamisliti to židovska omladina.

Ovdje leži i ideja Keren Hajesoda. Jer i on ima svoju ideju, samo se o njoj ne može govoriti svakome. Rekao sam naprijed, da je cijonizam iz mladenačke dobi prešao u muževnu. Postoji opasnost, da bi ovo muževno doba doskora postalo staračkim. Cijonizam ideje, cijonizam revolucije, mogao bi postati cijonizmom financija i ničega drugoga. Da se razumijemo. U cijonizmu dvije su strane: kako idejna, tako i ekonomска. Ali one treba da su u ravnoteži. Ona, kojoj je Palestina Cijon, i ona, kojoj je Palestina tek Palestina, što se ne razlikuje ničim od drugih zemalja.

Keren Hajesod je fond obnove one prve Palestine i cijonizma, što njoj teži. Shvatite omladinci taj cijonizam i nadjite se uza ono starije od Vas, koji ga još uvijek u srcu nose. Još više, ispunite onu prazninu, koja je nastala time, što mnogi ne shvaća više one jedinstvene ideje, koja kaže: primiti bazelski program i reći da je ispravan, ne znači još biti cijonistom, nego to znači učiniti cijonsku ideju centralnom u svom životu, iz nje vladati tim životom i oživotvoriti je. I poči će onda neki svježi duh, tim modernim cijonizmom, koji ne će poznati nemogućnosti i praktičnih zapriječaka, već će tražiti djelo, ne izvan života, nego u njemu.

To vrijedi za svaku instituciju cijonizma, pa i za Keren Hajesod i Keren Kajemet. Oni su organizmi, a kao takovima treba im vazda žive struje iz jednog pokreta. Organizani može samo onda da bude svjež i pun života, ako ga nepre-

stanu plodi vrlo živog pokreta, što se vazda oko njega vije, vazda mu donaša novo, a ubija staro. Tek tako dolaze u jedan organizam klice i hrana za korijenje. A organizam treba da prima tu rijeku iz pokreta, jer će inače zakočiti njegove žile i postat će mrtvim mehanizmom, koga će trebati navijati, e da bi djelovao od vremena do vremena.

Podajte omladinci ovim institucijama struju vašeg pokreta i klice vašeg života.

Oton Rechnitzer.

Razne vijesti

David Frischmann

Petak 4. augusta umro je u Berlinu slavni jevrejski i jidiš pjesnik i publicista David Frischmann.

David Frischmann je rodjen 1864. u Zgiercu kraj Lodza. Svoje evropsko obrazovanje stekao je na sveučilištu u Breslavi, gdje je studirao filozofiju, historiju i historiju umjetnosti. Kad je bio 13 godina star izdao je prve svoje pjesme u jevrejskim novinama »Haboker«, »Haor« i »Hašahar«. Već kao mladić prevodio je prirodopisne pučke knjige na jevrejski. 1883. izdade novinie »Tohuvavohu«, a naskoro se dade na prevodjenje, te se na tom polju veoma usavršio. Preveo je na jevrejski Byronov »Kain«, Nietzscheov »Ovako govoraše Zaratustra«, Tagoreov »Gitanjali«, »Chitra« i neka djela Aug. Strindberga i Oskara Willea. Dugo je uredjivao literarni dio novina »Hajnt«. Bio je jedan od najboljih feljtonista na jevrejskom i jidiš jeziku, zbog stila i finoga sarkazma, te izvanredne spreme na literarnom polju. Svjetski ga rat zateče u Rusiji, koju je 1918. ostavio, slomljen i duševno i tjelesno, proživivši strahote i pogrome rata, te pođe u Poljsku. Zadnje svoje godine proživio je u Berlinu, gdje je već 2 godine prevodio Shakespearea, a kao posljednje »Koriolana«. Prijevod Goetheova »Fausta« ostao je nedovršen. Radio je sve do smrti, ma da je već 4 mjeseca bolovao. 3. o. mj. podvrgnut bi operaciji, te se pronašlo da boluje od raka, ma da su liječnici tvrdili, da je na žuci bolestan. U petak je u jutro umro. Oko samrte postelje skupiše se žena i djeca mu, što su tek malo vremena u Berlinu, znameniti židovski kipar prof. Pasternak, Š. Bencion te Sahuan Šozor. Bialik, koji se nalazi na letovanju, pozvan je telegrafske u Berlin.

Smrt je Davida Frischmanna proizvela kod jevrejskih i jidiš književnika veliku žalost.

Englesko radništvo i palestinski mandat. Iz Londona namjavljaju: Vodja engleske radničke stranke James Ramsay MacDonald upravio je povodom ratifikacije palestinskog mandata židovskom dopisnom uredu ovaj dopis: Potvrda palestinskog mandata po Vijeću Lige Naroda je u istinu dogadjaj od najveće istorijske zamašitosti za cijelokupni židovski narod. Cijeli će svijet promatrati, kako će Židovi na praktičnom djelu uspijeti, da savladavaju odgovornost u saradnji s palestinskom vladom, da provedu miroljubivo kolonizaciju, te da sklope konkordat s arapskim pučanstvom i da konačno razviju prirodna bogatstva stare židovske domaje.

Ahad Haam o mandatu. Ahad Haam objelodanjuje pismo o ratifikaciji palestinskog mandata, u Rojemu izjavljuje: Glavno je priznaja istorijske veze židovskoga naroda s Palestinom po narodima svijeta. Što smo dosad postigli tek je vanjska mogućnost, da možemo u Palestini raditi. Naša je pozicija vrlo teška. Cijeli svijet gleda na nas, hoće da vidi, da li smo pripravni sve žrtvovati, da opet dobijemo naš narodni život.

Židovsko pitanje u Poljskoj. U političkom razgovoru, što ga je imao novi poljski ministar predsjednik sveučilišni profesor dr. Novak sa zastupnicima židovskoga kluba, Grünbaum i Hirschhornom, izjavio je ministar predsjednik ovo: »Smatram nužnim, da izjavim, da stojim na stajalištu potpune tolerancije bez razlike vjere i rase. Moja je najveća želja, da se svaki poljski gradjanin u Poljskoj osjeća kao kod kuće. Pokušaj, da se jedan dio sila, iz kojih je sastavljena poljska država, isključi od javnih radova, držim štetnim po državi. Ovo stajalište naglasit ću u svome radnome programu.«

Zidovski zastupnici odvratili su, da su po krakovskom zastupniku dr. Thonu informirani o mišljenju ministra predsjednika, pa je to bio i razlog, da su u glavnome odboru glasovali za profesora Novaka. Njihova je želja, da se definilivno provede pitanje priznanja državljanstva, da bi tako stolinehjada Židova, kojima se sad pravi poškoča poradi državljanstva, dobili mogućnost, da vrše svoje izborne pravo. Ministar predsjednik obećao je brzo rješenje. Nakon toga izjavio je gosp. ministar predsjednik, da će se Sejm vjerojatno prije novembarskih izbora sastati na kratku sesiju. Za taj slučaj izrazili su židovski zastupnici želju, da se u toj sesiji rješi zakonska osnova o ukidanju svih pravnih ograničenja protiv Židova iz carističkih vremena, da ne bi Židovi ponijeli u drugi Sejm žutu krpnu gradjanina drugoga razreda.

Nakon oficijelnih izjava iznijeli su židovski zastupnici svoje pritužbe protiv ministra rata, s kojima nijesu htjeli oficijelno da izdaju, jer ne će da otečaju situaciju novoga ministra predsjednika.

Palestinski ustav. Kako doznajemo objelodanit će se palestinski ustav još mjeseca augusta. Statut Palestine postat će za kratko vrijeme pravovaljan, te će iz toga započeti radovi za obnovu zemlje.

Iz Jugoslavije

IZBORI ZA GODIŠNJIU CIJONISTIČKU KONFERENCIJU U KARLOVIM VARYMA.

Prema broju raspačanih šekalima ima Savez cijonista Jugoslavije pravo da izsalje na godišnju cijonističku konferenciju jednoga delegata.

Prema tomu upozorujemo sve odbore mjesnih cijonističkih organizacija, da se ima izabrati jedan delegat i jedan zamjenik delegata.

Produljenje roka za obavu izbora.

Upučujući na pravilnik o načinu provedenja izbora, otštampan u »Židovu« br. 30., pozivamo sve mjesne odbore, da izbore provedu bez odlaganja tako, da će Glavni izborni odbor u Zagrebu biti najkasnije do 18. o. mj. u posjedu izbornih zapisnika, jer se kasnije stigli neće moci uvažiti.

Glasovati se može i posredno (poštom, dostavom). U tom slu-

čaju treba zatvoreni omot sa glascnicom staviti u drugi omot i ovom priložiti ceduljicu sa napisanim imenom, prezimenom i stanom glasača.

Prijavljeni kandidati.

Do danas javili su se kandidati za delegate gg. dr. Hugo Spitzer, dr. Jule Dohanyi, dr. Beno Stein, Lav Stern.

RADNI ODBOR SAVEZA CIJONISTA JUGOSLAVIJE.

Izbori u mjesnoj cijonističkoj organizaciji u Zagrebu.

Izbor delegata i zamjenika delegata za godišnju cijonističku konferenciju u Karlovim Varyma, koja će zasjedati 25. augusta o. g. provest će se u Zagrebu

dne 13. augusta

u prostorijama Saveza Cijonista Jugoslavije, Ilica 31, od 8 do 12 sati prije podne. O tomu se obavješćuju svi platioci šekela u Zagrebu time, da se izbori provadaju tajnim glasovanjem glasovnicama, na kojima je upisano samo jedno od imena i prezimena kandidata, koji su se takovima prijavili i čija su imena u »Židovu« i saglasno po drugim židovskim novinama objelodanjena. Glasovnice imaju se predati u zatvorenim kuvertama.

Tko je zapriječen da osobno preda glas, može i posredno od glasati, kako to Radni odbor SCJ određuje u gornjem obavještenju.

Mjesna cijonistička organizacija u Zagrebu.

ISELJENICIMA U PALESTINU.

(Saopćenje Palestinskog ureda za Jugoslaviju.)

Palestinska je vlada dogovorno sa Cijonističkom Egzekutivom dozvolila useljenje od 425 zanatlja. Ovaj broj podijeljen je po Egzekutivi na pojedine zemlje. Od toga otpadaju na Jugoslaviju 10 iseljenika, i to 5 židara ili tesara i 5 gradjevnih bravara ili gradjevnih kovača. Ovi iseljenici moraju se iskazati dokazima o stručnoj izobrazbi. Svaki iseljenik može sa sobom povesti svoju ženu kao i djecu ispod 18. godine, dok je za djecu preko 18 godina potrebna posebna dozvola. Viza za ove iseljenike podjeljivat će se samo do konca septembra. Stoga treba da se svi interesenti jave najduže do 5. septembra Palestinskem uredu, koji će njima posredovati pribavu viza kod engleskog konzulata na temelju posebnih instrukcija. U tu svrhu treba osim putnice bez ujetno priposlati dokaz o stručnoj izobrazbi u jednom od gore navedenih zanata. Primjećujemo da za ovo iseljivanje dolaze u obzir same osobe, koje — povrh gore naznačenih uvjeta — raspolažu sa troškovima za put, za viza kao i za privedane boravka u Palestini. Odlazak može uslijediti i iza konca septembra.

PALESTINSKI URED, ZAGREB. KONFERENCIJA PALESTINSKIH URED A U BEĆU.

Po imigracionom uredu u Jeruzalemu sazvana konferencija Palestinskih ureda održat će se u Beču dne 16. augusta o. g.

Sa strane Palestinskog ureda za Jugoslaviju pribivat će konferenciji tajnik SCJ Rikard Herzer.

ŽIDOVIMA GRADA ZAGREBA.

U danima 13. do 16. augusta sastat će se u Zagrebu židovski omladinci i omladinke iz svih krajeva naše zemlje na III. omladinski kongres. Iako držimo suviš-

nim da naročito apelujemo na židovsko gradjanstvo, da učesnicima kongresa učini boravak što ugodnijim, ipak se na nj obraćamo poglavito u pogledu ukonacvanja mnogobrojnih učesnika, kojima se kraj svec nastojanja radi poznatih teških stanbenih prilika nije moglo nabaviti konacišta. Uvjereni, da će Židovi grada Zagreba priredjivačkom odoboru izaći u susret, te ih svoje domove primiti našu omladinu, kako bi ponijela lijep i trajan dojam o svom boravku u našoj sredini. U tu svrhu je poželjno, da svatko, tko je voljan primiti kojeg omladinca ili omladinku, to prijavi kongresnom odboru (Židovska dječka menza, Palmoticeva 16).

Kongres židovske omladine jest smotra njezinog jednogodišnjeg djelovanja, koji će nam prikazati u nizu gimnastičkih, sportskih i umjetničkih priredaba (koncert, umjetnička i umjetno-obrtna izložba), pa ovime pozivljemo židovsko gradjanstvo, da sve ove priredbe posjeti i time uz interes za rad naše omladine i materijalno doprinese k obezbijedjenju troškova priredbe kongresa.

Zagrebačka Mjesna cijonistička organizacija.

Veliki meeting u Zagrebu. Povodom potvrde mandata Velike Britanije nad Palestinom po Vijeću Saveza Naroda, priredio je Radni odbor Saveza cijonista Jugoslavije u nedjelju, 6. augusta, u velikoj dvorani Music Halla meeting, koji je varredno uspio. Premda su i ovaj puta manjali oni, što inače vele, da im nije tudje ništa općenito židovsko, ipak je dvorana bila puna židovskog općinstva, koje se okupilo, da dade oduška svojim osjećajima u velikom trenutku. Odlični govornici imjeli su unijeti u skupštinu neku svečanu notu, neko osobito ganuće, pa se može reći, da je velik dogadjaj i u nas odlično proslavljen.

Prvi govornik, predsjednik žid. općine g. dr. Hugo Kon, pozdravio je sкупštine i zatim dao izražaj naše velike zahvalnosti svim onim muževima, a naročito starini Lordu Balfouru, štono zapisaje svoja imena zlatnim pismenima u knjigu naše historije. Zanimljivim pregledom dogadjaja od najstarijih vremena do sadašnjosti, dr. Kon nam je živo predočio svu težinu rješenja židovskog pitanja, ali i neslomivu snagu cionističkih težnja, koje su konačno ipak stekle priznanje te se sada približavaju ostvarenju na korist židovstva i čovječanstva, čije je čedo i židovski narod.

Zatim je govorio g. Lav Stern, koji je prvi dio svog govora izrekao u lijepom jeziku proroka. Time je izazvao neobičnu pažnju, jer je ova vatrema besjeda podjedno bila sjajna manifestacija preporedjenog našeg jezika. Nastavivši hrvatski g. je Stern osobitom govorničkom vještinom, živim bojama i krasnom legendom prikazao svu ozbiljnost položaja. Jezgra cijelog govora bila je opomena krmiaocima, da učine svoju dužnost i svima, koji su dobre volje, poziv na saradnju, jer »dvanaest čas počeo je da otukucava!«

Posljednji govornik bila je g. dr. Aleksandar Licht. On je nizu svojih govora dodao opet novi biser. Cijeli govor bila je velebitna pjesma, jedinstvena u svojoj ljestvi, mislima i snazi izražaja. Finom analizom zahvatilo je dr. Licht korišten ob-

novnog problema i predočio zadatok, što ga ima da izvrši cijeli Israel. Prikazom epopeje davnih naših halucim, dirmuo je govornik sva srca i mnogo se oko orosilo. Završio je dozvavši uvjerljivo svima u pamet, da danas čast židovskā zahtijeva najveću požrtvovnost i predanost.

Zahvalno govornicima i u oduševljenom raspoloženju razišlo se općinstvo.

Nadajmo se, da su izvodi govornika pali na rodno tlo i da ne će samo ostati pri čustvima, jer je došlo sudbonosno doba kad se pristajanje i odobravanje mora očitovati i djelima.

Jedno objašnjenje. U povodu bilješke našeg novosadskog bratskog lista o sporu novosadske omladine i ūamošnjeg Jude Makabija, u kojoj se tvrdi, da je bilješka o tome sporu, iznešena u broju 33. našega lista, izšla anonimna, smatramo potrebnim skrenuti pažnju na to, da je u našoj bilješci izrično istaknuto, da smo je primili od Saveza jevrejskih omladinskih udruženja. Tačnost činjeničnog djela naše bilješke ne oprovrgava bilješka »Jüdisches Volksblatt« ni jednom riječi, dok s druge strane i sama konslatuje, da djelovanju Jude Makabija ima štošta da se prigovori.

Sve kad bi bilješka u našemu listu bila u kojem deťalu netaćna, hoćemo da istaknemo usuprođ bilješci »Jüdisches Volksblatt«, da naš list nije zauzeo svoj stav prema njoj. No toliko smatramo potrebnim da istaknemo, da zadatok svijesne židovske štampe ne nazrijevamo u zabašurivanju poroka, već smo mišljenja, da oni mogu da se liječe jedino otvorenim iznašanjem, pa u toliko držimo u protimbi s našim bratskim listom, da i možda preljerano žigosanje našoj stvari još uvijek više koristi, nego li čutanje, od kojeg prijeti opasnost, da bi se moglo shvatiti kao praštanje grešaka samo toga radi, što ih počinju Židovi. Mi smo uvjereni, da će se naši svijesni sumišljenici u Vojvodini s nama saglasiti u tome, da baš u kraju, gdje je nacijski pokret tek u počecima treba odr skona očuvati njegovu čistotu. U pogledu kritike rada ūamošnje svijesne židovske omladine, koja se vrši u »Jüdisches Volksblatt«, imat će ona svoju da kaže. Držimo, da te polemike, dok se vode u našim glasilima, nikako ne će naškoditi stvari.

Daruvar. Povodom ratifikacije mandata nad Palestinom održana je ovdje u predvečerje Sabat Nahamu svečana služba božja, kojoj je pribivalo gotovo cijelokupno židovstvo našega grada. Svečano slovo, govoreno po ovdašnjem rabinu gđu. Leopoldu Fischeru, ostavilo je u mnogobrojnih slušatelja veoma duboki dojam, a naročito je prisutne razdragao duhoviti način, s kojim je govornik doveo u vezu Sabat Nahamu sa nadasve važnim dogadjajem po židovski narod — potvrdom palestinskog mandata.

I obljetnica dana smrti Teodora Herzla proslavljenja je ovdje održanjem jedne svečane službe božje, za koje je g. dr. Fischer držao spomen-slovo, u kojemu je prikazao golemu važnost Herzlove ličnosti za obnovu židovskoga naroda i postignuće narodne domaje u Palestini.

Židovska djačka menza u Zagrebu završila je 31. jula ove godine svoje djelovanje u školskoj godini 1921./22. Nastupom praznika otputovali su svojim domovima 150 studenata i studentkinja, koji su se silom posljednjih dvaju semestara prehranjivali u menzi. Rastali su se od menze svijesni za-

hvalnosti, koju joj duguju, jer znaju, da im je u prvom redu ona omogućila studije. Činjenica je naime, da poradi velike skupoće u Zagrebu kao i zbog neznatnih sredstava, kojima naši studenti raspolažu, velika većina bez menze ne bi bila mogla započeti ili nastaviti svoj studij u Zagrebu. Menza ih je pak prehranjivala uz razmjernu nisku cijenu, a tko ni nju nije mogao da nasmogne dobio je polovični ili još veći popust, dok su se mnogi i besplatno prehranjivali.

Da menza uzmognе svoje evidentno važno humanitarno djelovanje i u slijedećoj škol. godini nastaviti treba, da se do oktobra ove godine nabave potrebna sredstva. Nabaviti se imaju sabirnom akcijom, koja će se provoditi tečajem sadašnjih praznika. Pri toj će se akciji osobita važnost položiti na sabiranje što većeg broja članova podupiratelja, e da bi se time osigurao menzi stalni godišnji prihod, da bi se oslobođila ovisnosti od nestalnih prigodnih darova, a studenti bojazni, kojom se svake godine dijele od menze t. j. bojazni hoće li se do slijedeće školske godine namaknuti sredstva za daljnji rad menze.

Poznavajući darežljivost židovskog građanstva i njegove dosadašnje simpatije za menzu studenti se čvrsto nadaju, da ih građanstvo ni kod ove akcije ne će ostaviti na cijelitu, pa da nijedan član menze, koji sa sabirnim arkom bude pokucao na vrata židovskog građanina ne će taj korak uzalud učinili.

Za Židovsku djačku menzu u Zagrebu darovaše: Kraus Julije 500 kruna, Kohn Dragulin 40 kruna, Kreutzer Ignat 500 kruna, Kell Jaques 100 kruna, Deutsch Hugo 500 kruna, dr. Lavoslav Brandeis, Zemun 400 kruna, Žiga Brandeis, Čalma 200 kruna, Izidor Klopfer, Nova Pazova 80 kruna.

III. Omladinski slet

SAVEZ JEVREJSKIH OMLADINSKIH UDRUŽENJA KRALJEVSTVA SHS
objavljuje ovime svoj
OFICIJELNI PROGRAM III. KONGRESA.

Predvečerje

(dne 13. augusta u 8 i po sati)

1. Pozdrav predsjednika,
2. pozdrav korporacija,
3. svečano slovo (drži dr. S. Bernfeld).

Prvi dan

(ponedjeljak 14. augusta)

Prije podne:

od 7—9 sati na igralištu HŠK »Concordije« dvije izlučne hazena-utakmice i lakoatletska natjecanja;

od 8 i pol do 12 sati konferencija delegata (u Union-kinu, Gajeva ulica).

1. Otvorene konferencije (dr. Beno Stein);

2. izvještaj tajnika (Juda Levi);

3. izvještaj revizora;

4. debata i apsolutorij;

5. jevrejski referat (Meir Bloch);

6. jevrejska diskusija.

U 12 i po glavni pjevački pokus svih na koncertu sudjelujućih pjevača u dvorani Glazbenoga zavoda.

Poslije podne:

Na igralištu KŠH »Concordije« od 4-5 sati prvenstvena hazena-utakmica, od 5 do 7 i po sati lakoatletska natjecanja (trčanje na 200, 400, 1500 m, bacanje kugle, kopinja, disketa, skok u dalj, u vis, s motkom, ženska natjecanja).

Navečer:

Koncerat u Glazbenom zavodu u 9 sati na večer.

Program koncerta:

1. Schwarz: Kinder kimt. — Hirschler: Ale ljule. — Dos hajlige rikudi. — Pjeva mješoviti zbor omladinaca.
2. Hirschler: 3 bizareske. — Fina Schapira.

3. Hirschler: 5 pjesama iz albuma židovskih narodnih pjesama. — Pjeva gdja. Ditta Fritz-Kovač, na klaviru prati kompozitor.

4. Hirschler: a) Lento ma non tanto; b) Allegro ironico; c) Pan. d) Kentaur, e) Satir (iz suite »5 kaprica«). — Fina Schapira.

5. Schwarz: Sonata C-mol za violinu i klavir. — Mica Schön—Fina Schapira.

6. Erdstein: a) Im eškaejh; b) Nitschclalm. — Pjeva mješoviti zbor omladinaca.

U isto doba prikazivanje Palestinskog filma u Union-kinu, Gajeva ulica, samo za kongresne učesnike i pozvane goste. Upozorujemo učesnike, da je pristup na priredbu dozvoljen samo uz predočenje iskaznice i besplatne ulaznice (doznačka za mjesto), koja prileži svakoj iskaznici.

Drugi dan

(15. augusta):

Prije podne:

Od 7—9 sati generalni pokus gimnastičkih vježba (na igralištu kao gore).

Nastavak konferencije u Union-kinu. Početak u 8 i po sati.

1. Kulturni referat (Drago Steiner).
2. Uzgojni referat (Ruža Bril).
3. Palestinski referat (Oto Rechitzer).
4. Diskusija.
5. Izbor novog odbora.
6. Eventualija.

Poslije podne:

Na igralištu (kao gore) od 3—4 i po sata nogometna utakmica, od 5 do 7 i po gimnastika i lakoatletska natjecanja (mehod: 1. sletske muške proste vježbe, 2. sletske ženske proste vježbe, 3. odjelno natjecanje muških na preči, konju, ručama, 4. finale trčanja na 100 m, 5. uzorni ženski odio na rukama (Makabi, Zagreb), 6. štafeta 4 puta 100 m, 7. uzorne ženske proste vježbe (Makabi, Zagreb), 8. trčanje na 800 m, 9. pojedinačna natjecanja muških na spravama, 10. uzorne proste vježbe muških (Makabi, Zagreb).

Navečer:

Koncerat i palestinski film kao prve večeri.

Treći dan

(16. augusta):

Zajednički izlet u Samobor. (Priredbe pod vedrim nebom). Prijave u kongresnom birou.

Zajednički ručak i večera u Streljanu, Tuškanac (uz blokove, koji se izdavaju samo u kongresnom birou).

Izložba slikarstva, plastike i umjetnog obrta u vrijećnici bogoslovne općine, Palmotićeva ulica 16 (13.—19. augusta).

POZOR FILATELISTE!

U savezu sa objelodanjenim pozivom »Gideonu« glede omladinske akcije sabiranja maraka za Keren Hajesod, pozivaju se svi filatelisti, da se glede dogovora u toj stvari sastanu u ponedjeljak tačno u 7 sati u južnu u Union Kinu (Gajeva ulica).

Karlovačka židovska omladina.

Vijesnik Povjereništva Židovskog narodnog fonda (Keren kajemet lejisrael) za Jugoslaviju

Iskaz darova br. 15. od 26. jula do 10. augusta 1922.

JAAR JUGOSLAVIJA.

Beograkva: Na Berilmila u kući Alek-sandra Schlesingera daruju: po 50.—; Ignac Klein, Berislav B. Kraus, dr. Maks Zümer, Brandweiner, Ignac Beck, Maks Steiner, Vilim Schlesinger, Teri Schlesin-ger, Edit i Sandor Schlesinger, Edel i Erzi Schlesinger, po 40.—; Marton Gross, Hen-rik Pollak, I. Grünwald, Adolf Singer, Sa-mi Zwiback, Ignac Gross, Izidor Flesch, svega iz drveta 880.—

Do sada darovano 4615 drveta. Za popu-njenje šume treba još 5385 drveta.

OPĆI DAR.

Zemun: U kući F. Kronstein sabrano 660.—

Pakrac: Jakob Straus poslao: sabrano na Herzl-dan; Ignac Odler 80.—, po 40.—; Sam. Mašansker, Jak. Straus, Josip Schren-ger, Muki Klein, Alfr. König, Jos. Straus,

M. Weiner, Marko Drucker, Sal. Kesler, Jak. Schrenger, po 8.— Irma Maschansker 488.—

Cerević: Bernhard i Laura Brandeis 400.—

1548.—

ŠKRABICE.

Zagreb: Avram D. Rosenberg 200.—, Nova knjižara 95.—, Menza 159.— 454.— Požega: Trgopromet d. d. 17.—, Sam. Fi-scher 42.—, Hagibor 60.—, Samuel Haas 77.—, Viktor Kohn 14.—, Oskar Sonnen-schein 22.—, Leo Steiner 20.—, Aleksan-dar Weiss 7.—, Mavro Haas 40.—, Adolf Šorš 16.—, Adolf Hoffer 32.—, Josip Blau 80.—, Jak. Geršković 45.—, svega 13 škra-bica 473.—

Mitrovica: Siegfried Levi i Vilim Weiss 140.—

1067.—

DJEĆ. SAB. ARAK

Zagreb: Hugo Klein

108.—

DAROVI KOD TORE

Višegrad: Izak Papo 40.—, Jak. Maestro 40.

80.—

DARIVANJE ZEMLJE.

Višac: Jevrejsko nacionalno društvo n. i. pok. druga gdje, dr. Berlalan Szűcs 2000, n. i. Ella Jermovics 2000.—, i n. i. Valerije Baruch i Oskar Balazs 2000.— 6000.—

PREGLED.

Unišlo je dakle iz Hrvatske, Slavonije i Dal-macije 2723.—

K 80.—

iz Bosne i Hercegovine 6880.—

K 9683.—

Od 1. januara do 10. augusta unišlo je sveukupno K 725.586.25.

ZIDOVSKA BOGOŠTOVNA OPCINA

TRAVNIK.

Zidovska bogoštvna općina, Travnik, traži

jednog učitelja vjere i hebrejskog jezika.

Reflektira se samo na mlađu silu svjet-sek naobrazbe i dobrog hebrejskog. Treba da počnu vlasti srpskim ili hrvatskim jezikom tako da bi mogao držati propovjedanja i pri-

godnih govora prilikom svečanosti i slično.

Prednost imaju muzikalno naobraženi, koji bi mogli izvježbati pjevački zbor i vo-diti ga.

O visini plaće ne će se pravili pitanje ako će samo reflektant odgovarati stavljenim zahtjevima.

Nastup službe odmah.

Predsjednik: Salom.

IRENA PICK

Pakrac

PH. MR. ALFRED BLUM

Daruvar

zaručeni

Prispjele su pive vrsti
oštice á la Gilette

6 K po komadu.

Za svaki komad se jamči.

i ostala roba

Ivan Spiz, Zagreb
Bakačeva ulica broj 5

NORBERT WEISS - ZAGREB

Telefon 7-33 BAKAČEVA ULICA 4 Telefon 7-33

Nudja: Ausišku modru galicu i ine kemijske proizvode, Gazela sa-pun, Sunlight sapun, Sava svjeće, originalna amerikanska tehnička ulja, jestiva ulja, I-a holandeski Kakao, vaniliju, čaj, Šafran itd.

KROJAČKA DVORANA Za GOSPODU

HINKO GRAF

Zagreb Berislaviceva
br. 4.

Cijene umjerene. Izrada brza.

Preporučuje se P.N.
Gospodi za izradbu
najmodernijih odjela.
Veliki izbor.....
najfinijih englezkih
štofova

Instalacioni zavod MILAN FREIBERGER

ZAGREB

Bakačeva ulica 5.

Telefon broj 6-14.

Uvodjanje elektr.
pogona (centrala),
Dynamo strojeva,
elektromotora, elek-
rasvjete, kućnih te-
lefona. Preuzima
sve popravke iste
strukte.

1700

PRISPIO
»AIDA«
PAMUK

za dobiti kod veletgovine kratke, pa-
mučne, pletere kao i D. M. C. robe
Ferdo Schwarz i drug, Ilica br. 45
Telefon 2-56

Brzoj. naslov: Švadrag

Jedino najveće specijalno skladište krat-
ke nakitne i pletere robe samo na
veliko, niske cijene, solidna podvorba
Dragutin Ullmann, Zagreb

Ilica 36

Ilica 36

Giza Neumann

Vilko Grünhut

zaručeni

Zagreb, mjeseca kolovoza

1922.

STEZNICI

po mjeri iz najfinijeg francuskog
materijala po najnovijem pariškom i
bečkom kroju.

Moderniziranje i čišćenje
nošenih steznika

Atelier steznika

EMA BUXTBAUM

Zagreb, Bregovita ul. 1.

METALOKEMIKA

ZA KEMIČKE I RUDARSKE PROIZVODE
STROSMAYEROVA UL 6 ZAGREB
KRALJA PETRA UL 62 BEOGRAD
Brzojavi: Metalokemika Telefon interurb. 16-11

KOVINSKE i željezne polufabrikate
KOVINE i sve kovinske legure
KEMIKALIJE, osobito
modra galica

VREĆE

iz jute, tekstilita i papira nove i upotrebljene u svim dimenzijama za brašno, posije, ugajlji i t. d., dobiju se najjeftinije kod tvrtke

SCHOTTEN I DRUG

Vrhovčeva 13 ZAGREB Telefon 19-65

Kupujemo sve vrsti upotrebljenih vreća uz najveću dnevnu cijenu —
Zavod za posudjivanje nepremičnih ponjava

Na veliko! Na veliko!

limuni

uz najjeftiniju cijenu kod tt.

J. Dragomer
ZAGREB - NIKOLICEVA ULICA 4.

Asbestni škriljevac

cement, vapno, opeke,
betonsko gvožde, traverze
i sav gradjevni alat, te materijal
prodaje na veliko:

GRADIVO "trgovačko društvo za
promet gradjevnim i
tehničkim materijalom
ZAGREB Bogovićeva ulica br. 3
Telefon 5-55 Brzojavi „Gradivo“

DIONIČKO DRUŠTVO „MERKUR“

VELETRGOVINA I KONFEKCIJA PAPIRA

ZAGREB - ILLICA 31

PAPMERKUR
BRZOJAVI.

TELEFON:
17-95

Veletrgovina
pisac, risac, novinskog, te
emočnog papira

Vlastiti proizvod
bilježnica, notesa, blokova i konfek-
cija svih proizvoda i papira

Tvorničko skladište
kuverata, te pisac i risac pribora

Zastupstvo i
Skladiste.
DR. ROMANO
AKADEMIČKI
TRG SR. 8

INŠTAJACIJA
GRAFI BELOVIĆ
Zavod za uvađanje električne
rasvjete kućnih zvoničnih telefona
i mehanička radiona.
Preuzima inštalacije mlinova te
uredaja vlastitih pogona i prenoša gile
Popravlja sve vrsti elektromotorâ
i još električnih aperata i t.d.
BERISLAVIČEVA UL 4.

Telefon 14-59 (nuspostaja)

Podružnice: Brod na Savi

Centralna Eskomptna i Mjenjačna Banka d. d. Zagreb - Ilica 26

Brzojavni naslov:
BRODBANKA

ULOŠCI PREKO K 82.000.000.—

DIIONIČKA GLAVNICA K 75.000.000.—

Podružnice: Osijek, Djakovo

Telefon ravnateljstva: 8-78
Telefon blagajne: 15-30

PRIČUVE PREKO K 22.000.000.—

PRIMA ULOŠKE NA KNJIŽICE I U TEKUĆEM RAČUNU UZ NAJBOLJI KAMATNIJAK. NOVI ULOŠCI VRAČAJU SE ODMAH BEZ OTKAZA. — DAJE MJENBENE I KONTOKORENTNE VJERESIJE, FINANSIRA TRGOVACKE I INDUSTRIJALNE POSLOVE UZ NAJPOVOLJNIJE UVJETE. — OBAVLJA SVE BURZOVNE POSLOVE KUPUJE I PRODAJE DEVIZE, VALUTE I EFEKTE, IZVRŠAVA SVE NALOGE BRZO I KULANTNO. — PRODAJE UZ DNEVNI TEČAJ DOZNAKE, ISPLATE I AKREDITIVE NA SVA MJESTA U INOZEMSTVU, A NAROČITO NA WIEN I PRAG.